

INNHOOLD

Forord	9
Kapittel 1	
Bokens tema og struktur	11
Læringsutbytte i norsk opplæring og utdanning.	11
Læringsutbytte i norsk utdanningspolitikk	13
Læringsutbytte i internasjonal faglitteratur	14
Begrep og fenomen	16
Språklige utfordringer.	17
Kort om læringsutbytte	19
Argumenter for og imot fenomenet læringsutbytte	20
Fokuspunkter og avgrensninger	22
Bokens innhold og struktur.	23
Kapittel 2	
Læringsutbytte og læring	25
Definisjoner av læringsutbytte	25
Teoretiske betraktninger	28
Læringsutbytte og syn på læring	28
Behavioristisk læringsteori	29
Kognitiv læringsteori	31
Konstruktivistisk/sosiokulturell læringsteori	32
Oppsummering.	34

Kapittel 3

Læringsutbytte og mål	35
Målorientering og undervisningsplanlegging	35
Mål, læringsutbytte og Robert M. Gagné	37
Elementer for undervisningsplanlegging	39
Mål, læringsutbytte og Elliot Eisner	41
Tre typer mål og læringsutbytter	43
Bruk av læringsutbytter i undervisning og vurdering	44

Kapittel 4

Læringsutbytte som utdanningsbevegelse	49
Outcome based education (OBE) – utviklingen og i dag	49
OBE og anglosaksisk læreplantradisjon	50
OBE i Storbritannia	51
OBE i USA	52
William Spady	53
Å organisere for resultater	54
OBE og læreplaninnhold, læreplanutvikling og læreplandesign	55
Tre idealer for gode læringsbetingelser	57
Motstand og kritikk	60
Læringsutbytte mellom pedagogikk og politikk	61

Kapittel 5

Læringsutbytte i politikk og styring	63
Læringsutbytte internasjonalt	63
Overnasjonale organisasjoners påvirkning	64
Et utdanningspolitisk utsyn	66
Fra styring på input, prosess og innhold til styring på resultat	67
Læringsutbytte i Norge	69
Læringsutbytte i styring av komplekse utdanningssystemer	74
Oppsummering	76

Kapittel 6

Læringsutbytte – slik lærere, fageksperter og politikere ser det . . . 79

- En studie av forståelser av læringsutbytte 79
- Et teoretisk utgangspunkt 80
- Læreres, forskeres og politikeres læringsutbytte 82
  - Lærere og læringsutbytte. 83
  - Forskere/fageksperter og læringsutbytte 83
  - Politikere og læringsutbytte 84
- Ulike aktører – ulike forståelser 84
  - Læringsutbytte – et omstridt begrep blant fageksperter. 84
  - Læringsutbytte og fagenes betydning for læreres forståelse 86
  - Læringsutbytte – et begrep som blir tatt for gitt
av politikerne 87
- Læringsutbytteforståelser og den tomme kvadranten 89

Kapittel 7

Læringsutbytte som pedagogisk verktøy 93

- How to do it-litteraturen: mangfoldig og erfaringsbasert 93
- Målbeskrivelser versus læringsutbyttebeskrivelser. 95
- Grunnprinsipper for utforming av læringsutbyttebeskrivelser 97
- Arbeid med læringsutbytte i studieplaner. 99
  - Læringsutbytte for bevisstgjøring og tydeliggjøring. 100
  - Betydningen av faglige ansattes medvirkning 100
- Læringsutbytte på Internett 102
  - Tre kjernesporsmål i arbeid med planarbeid 102
  - Et utvalg YouTube-klipp som kilder til inspirasjon 104
- Læringsutbytte som del av kvalitetssystemer 105
- Inspirasjonskilder, verktøy og profesjonelt skjønn 107

INNHold

Avsluttende kommentar	
Et læringsutbytte for all læring	109
Referanser	111
Vedlegg	121

FORORD

Temaet for denne boken er forankret i forskning om læringsutbytte som begrep i Norge og internasjonalt. Læringsutbytte som begrep og fenomen i opplæring og utdanning er et interessant tema på grunn av den sterkt fremtredende posisjonen begrepet har fått i Norge i denne perioden. Dokumenter utviklet av Kunnskapsdepartementet fra slutten av 1990-tallet og av Utdanningsdirektoratet på 2000-tallet viser hvordan begrepet læringsutbytte stadig oftere ble tatt i bruk for å beskrive problemer, introdusere endringer og foreskrive løsninger i utdanningssystemet. I ulike sammenhenger, om ulike saker, for forskjellige formål og på alle utdanningsnivåer er læringsutbyttebegrepet tatt i bruk. Særlig ble dette aktuelt da de første PISA-resultatene for Norge ble presentert i 2001. PISA-resultatene presenterte elevens læringsutbytte på en ny måte, som i liten grad hadde vært gjort i Norge før. OECD-studien ga et bilde av norske 15-åringers læringsutbytte sammenliknet med jevnaldrende elevens læringsutbytte i andre land i verden. Noen år senere introduseres arbeidet med utviklingen av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for all opplæring og utdanning i Norge basert på læringsutbyttebeskrivelser. Samtidig blir læringsutbytte også brukt til å beskrive og utvikle et utdanningssystem for fremtiden gjennom flere omfattende utdanningsreformer. Læringsutbytte fikk en sentral plass i en ny utdanningspolitikk som førte til grunnleggende endringer av det norske utdanningssystemet. Flere sammenfallende hendelser i norsk opplæring og utdanning ledet frem til innføringen av en mer læringsutbytteorientert utdanningspolitikk.

Det er denne utviklingen som danner utgangspunktet for bokens tema. Samtidig plasserer også utviklingen av læringsutbytte som begrep og fenomen seg i et spenningsfelt mellom pedagogikk og utdanningspolitikk. Og det er nettopp i dette spenningsfeltet at læringsutbytte blir spesielt interessant, men også komplekst og omstridt. Læringsutbytte som begrep og fenomen i pedagogikk og utdanningspolitikk gjør det nødvendig å diskutere begrepet og fenomenet ut fra både pedagogiske og utdanningspolitiske sammenhenger. Boken gir således et innblikk i et komplekst og sammensatt utdanningsvitenskapelig og utdanningspolitisk fenomen.

Av utviklingen i Norge følger det at læringsutbytte hovedsakelig kan ansees som et utdanningspolitisk og forvaltningsmessig begrep. Begrepet har i mindre grad vært gjenstand for diskusjon i norsk pedagogisk faglitteratur. Det finnes riktignok mange norske studier som har studert elevs og studenters læringsutbytte, men begrepet blir sjelden diskutert eller teoretisk plassert i disse sammenhengene. Læringsutbytte blir først og fremst studert for å si noe om andre viktige temaer eller sammenhenger som for eksempel kvalitet, effektivitet, frafall og gjennomstrømming.

I denne boken tar jeg altså for meg et pedagogisk og politisk begrep og fenomen som i Norge fremstår som noe nytt gjennom politiske initiativer og offentlig debatt. At begrepet i liten grad er diskutert og problematisert som pedagogisk begrep og fenomen, gjør boken til et forsøk på å løfte frem og forhåpentligvis åpne for diskusjon om arbeid med læringsutbytte i undervisning og vurdering – for læring.

Denne boken er et resultat av flere forskningsarbeider der gode kollegaer har bidratt i diskusjoner og i gode samarbeidsprosesser. En spesiell takk går til Sølvi Mausestaden, Petter Aasen og Christina Mølsted, som har lest og kommentert utkast til enkeltkapitler og bokmanuset i sin helhet. Universitetsforlagets konsulent skal ha takk for å ha bidratt med gode betraktninger om manuset i sluttfasen av prosessen. Takk til redaktør Hallvard Aamlid for råd og tilbakemeldinger i bokskrivningens mange faser.